

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.59.63-79>

УДК 72.01:72.017+7.01

Мер'є Ольга Валеріївна,
кандидат архітектури, доцент
кафедри дизайну та основ архітектури
Інституту архітектури та дизайну,
Національний університет «Львівська політехніка»
Olha.V.Merie@lpnu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-4178-2286>

АРХІТЕКТУРНИЙ СМАК ЯК АРХІТЕКТУРНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН, ЙОГО ЧИННИКИ І РОЛЬ В АРХІТЕКТУРНІЙ ОСВІТІ ТА ПРАКТИЦІ

Анотація: у статті представлено результати теоретичного дослідження про архітектурний смак як архітектурно-психологічний феномен, його чинники і роль в архітектурній освіті та практиці.

Ключові слова: архітектурний смак; густосологія; чинники архітектурного смаку; архітектурно-психологічний феномен; архітектурна освіта; архітектурна практика.

Постановка проблеми. В наш час дедалі частіше дискутують про те, що сучасна архітектура позбавлена естетики та смаку. Проте, незважаючи на низку досліджень, поняття архітектурний смак як архітектурно-психологічний феномен в теорії архітектури має фрагментарний характер і досі залишається не упорядкованим, не висвітлені належним чином і його чинники та роль, що й зумовило актуальність обраної теми дослідження. І хоч суперечки про естетичні та стилістичні архітектурні вподобання вважають надто суб'єктивними, все ж, вважаємо актуальним ввести в науковий обіг фактологічні матеріали про архітектурний смак. Тим більше, що більшість літературних джерел є застарілими, тому недоступні широкому загалу читачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Естетичний смак досліджували: Н. Г. Калашник [21], А. В. Іконников [18; 19; 20], А. П. Мардер (1988) [25], Ч. Осгуд, Дж. Сусі, П. Танненбаум [29]. Про архітектурний смак писали: Ж.-Ф. Блондель; Т. Хемлін (Т. Hamlin) (1947); М. Фраскарі (1986); Р. Скратон (1975; 1979) [56; 57], Л. Н. Гроат (L. N. Groat) (1996); Г. Стівенс (G. Stevens) (2002); Х. Вебстер (H. Webster) (2010) [59] та низка соціологів – Е. Тоффлер (1973); Г. Дж. Ганс (1974); П. Бурдьє (1984) [46], А. Топольницька [58], Н. Імані (N. Imani) та С. Зафарманді (S. Zafarmandi) [52]. Вагомий внесок у дослідження

психологічних особливостей осіб з різними архітектурними смаками зробили: К. Г. Юнг [43], Виноградова Є. І. та Барабанов О. О. [12], Вирва А. Ю. [13; 14], Леонтьєв Д. А. [14; 22]. У працях Посацького Б. С. [27] та Черноушек М. [39] розглянуті питання щодо архітектурних форм та особливостей їх зорового сприймання людиною; великий вклад щодо методики діагностики сприймання розробили Гамезо М. В. та Домашенко І. А. [16]. В працях Білої І. М. описано індивідуальні особливості сприймання [6; 7]; про психологію сприймання також писали: Р. Арнхейм [2], Б. М. Величковський, В. П. Зінченко, А. Р. Лурія [31], Габідуліна С. [15]. Про архітектуру та емоції людини писали: Д. В. Кантер (D. V. Canter) (1977) [47; 48], В. Ф. Велямович (1878) [11], К. Лінч (1982) [23], Г. Б. Забельшанський, Г. Б. Мінервін, О. Г. Раппапорт, Г. Ю. Сомов (1986) [3], Б. М. Величковський, І. В. Блінникова, О. О. Лапіна (1986) [28], М. Черноушек (1989) [39], С. Гільдебранд (S. G. Hildebrand), Дж. Кеннон (Johnnie V. Cannon) (1993) [51], Х. Е. Штейнбах (1997) [41; 42], Л. Бінсвангер (1999) [8], І. В. Блінникова, М. С. Капіца, Т. В. Барлас (2000) [38], В. В. Федоров (1997) [37], Е. Беллентайн (2009) [5], А. Де Боттон [9; 49], Г. Башляр (2014) [4], Сонтаг (2014) [34], С. К. Нартова-Бочавер (2016) [26], К. Еллард (2016) [17]. Семантику архітектурних стилів досліджував Г. І. Ревзін (1991) [32]. Архітектурну психологію досліджували: А. Перр (A. E. Parr) (1964) [55], Д. В. Кантер (1974) [47], Т. В. Дробишева, А. Л. Журавльов; О. В. Степанов [35], Р. Гіффорд (R. Gifford) (2007) [50], М. Буссальї (2007) [10], В. В. Шилін (2011) [40], Д. В. Смірнов (2015) [33], І. М. Ткачиков [36], польські дослідники Я. Ленартович (2006) [53] та А. Банька (2016) [45]. Проте, незважаючи на низку вищезазначених досліджень, поняття архітектурний смак як архітектурно-психологічний феномен досі залишається не упорядкованим, що й зумовило актуальність обраної теми дослідження.

Метою публікації є введення в науковий обіг фактологічних та аналітичних матеріалів про архітектурний смак як архітектурно-психологічний феномен, його чинники та роль в архітектурній освіті та практиці.

Об'єкт дослідження – архітектурний смак особи як архітектурно-психологічний феномен.

Основна частина. З низки застарілих на сьогодні теоретичних праць, в яких хоч і фрагментарно висвітлюється поняття архітектурний смак, все ж вони є надзвичайно цінними, вважаємо необхідним висвітлити наступні матеріали. Архітектура як «матір мистецтва» (за Ф.-Л. Райтом) найбільше ігнорується в питаннях смаку, хоча й торкається життя кожної людини. Що таке архітектурний смак? І який смак є гарним з точки зору архітектури? У Аристотеля є вчення про «пропорційність краси», яке по суті відповідає тому, що сьогодні називається естетичним смаком. Він вважав, що краса полягає в

розмірі та порядку, а „споглядання відбувається не відразу, бо єдність і цілісність губляться в тих, хто споглядає” [24, с. 273]. Французький архітектор і архітектурний теоретик XVIII ст. Жак-Франсуа Блондель визначив смак як «плід міркування, послідовність оцінки та швидкого судження, за допомогою якого досягається нетривіальний результат... Це та ж процедура, за допомогою якої гурман, людина смаку, судить про приготування їжі» (М. Frascari), 1986). Архітектура часто вважається вдалою і успішною, якщо будівля виглядає гарно (Т. Hamlin), 1947). Проте люди нервують, коли мова йде про обговорення смаку та краси щодо побудованого середовища. Априорний пошук об'єктивних стандартів смаку в естетичній теорії відсутній в архітектурних теоріях сьогодні. Фраскарі М. стверджує, що теоретики в галузі архітектури навряд чи обговорюють смак, а сучасна архітектура майже повністю позбавлена смаку (М. Фраскарі, 1986) [54, с. 166]. Архітектурні стилі теж не були особливо проаналізовані з точки зору смаку впливовими теоретиками, зокрема, Зігфрідом Гідьоном (1888–1968). Складно виразити вибагливий смак в архітектурі, але це не означає, що його не існує, хоча модернізм й вбив смак в архітектурі [54, с. 171]. Англійський філософ Роджер Вернон Скратон у своїй праці «Архітектурний смак» пише: «Впродовж сторіч поняття смаку відіграло велику роль в архітектурній критиці. До чого ще, врешті-решт, в цьому найбільш абстрактному мистецтві ми можемо апелювати? Важливо, по-перше, відхилити певну популярну ідею смаку, зафіксовану у відомому латинському вислові “de gustibus non est disputandum” (“про смаки не сперечаються”). “Все залежить від смаку”, – кажуть чоловіки. Зрозуміло, що ніхто не вірить у латинський принцип: саме на питанні смаку чоловіки найбільш “схильні сперечатися”». Зацікавившись проблемою естетичного сприймання і специфікою переживання архітектури в порівнянні з іншими об'єктами, Р. Скратон виділяє рівень, де специфіка архітектури визначається питанням: що означає і в чому полягає задоволення, яке отримує людина від сприймання. Перш за все він розрізняє чуттєве та інтелектуальне в сприйманні і підкреслює, що естетична насолода, одержана від архітектури, має інтелектуальний характер. Однак, характер зв'язку чуттєвого та інтелектуального досі залишається невивченим питанням в архітектурній психології, що перешкоджає розумінню естетичного впливу архітектури. Автор використовує поняття «уява», як здатність поєднувати чуттєве і мисленнєве, яке діє при будь-якому сприйманні, але сприймання архітектурних творів характеризується тим, що в ньому «уява» вільна. В естетичному сприйманні архітектури компоненти інстинктивної переваги, уяви і думки нероздільні [56, с. 294]. Низка соціологів (фр. Pierre Bourdieu), 1984; Alvin Toffler, 1973; Herbrt J. Gans, 1974) за останні п'ятдесят років стверджували, що смак – індивідуальні закономірності

естетичного уподобання – це функція виховання, знань, освіти, доходу, досвіду, класової приналежності та інших аспектів. На їхню думку, вони підняли і навчали цінувати та розуміти певний вид естетики та культурних символів [58]. На думку Боришевського М. Й.: «естетичні цінності – це естетична вихованість, розвиненість естетичних смаків, уподобань, уміння відрізнити справжню красу від імітацій» [30, с. 217]. Абдалієва Г. К., досліджуючи елемент народності в характері людини, впливі життя на її виховання, зазначає, що етнос має своє природне середовище, особливу історію і, внаслідок цього, особливості матеріальної та духовної культури, що накладає відбиток на психології етнічної спільноти загалом і на окремих її представників [1, с. 477]. Так, існує диференціація архітектурних смаків за соціальним станом (приналежністю до шляхетного роду (патриціанський смак)), за національною приналежністю (англійський, французький) чи приналежністю до певної країни (візантійський).

Спостереження за діяльністю людини, вивчення її результатів демонструє не лише її вподобання, а й особистісні та емоційно-вольові якості (наполегливість, працелюбність, акуратність, дисциплінованість, естетичність смаку тощо), а також її здібності до цієї діяльності, її інтереси та світобачення [6, с. 62–68]. Вважають, що професія архітектора є приписаною до темпераменту і психіки виключно чоловіка [44]. П'єр Бурдьє та низка інших соціологів вважали, що смак є інструментом, який використовується для формування та підтримки сил однієї соціальної групи над іншою. Висловлювання правильного смаку допомагає архітекторам визначати межі або їх соціальну групу, а через це переконатися, що їхній культурний капітал управляється компетентними людьми. Не дивно, що піднесений смак має таке велике значення в часи, коли дедалі більша кількість субпідрядників, консультантів та фахівців з інших будівельних галузей входять до домену, який раніше належав архітекторам [58].

То що таке смак і яке його місце можна шукати в архітектурі? Смак у перській мові еквівалентний темпераменту, характеру та відчуттям смаку щодо вибору або уподобання, яке походить від інших речей [52, с. 35]. Смак в архітектурі означає вибір оптимальної будівлі, яка є найважливішою проблемою в цій галузі, пов'язана з різними факторами. На даний час виявленню архітектурного смаку сприяє густосологія – комплексна наука про естетичний смак, його природу, особливості його формування та функції у суспільному житті, роль в розвитку загальної культури особистості та суспільства загалом [21]. Досліджено, що до чинників архітектурного смаку належать: 1) *професійно-мистецький*, притаманний спеціалістам – архітекторам, дизайнерам, будівельникам і залежить від рівня освіти та культури конкретної людини, її інтересів; 2) *статевий*, зокрема,

загально визнано, що жіночі смаки є більш емоційно забарвленими, чутливішими; вони виявляються переважно в оформленні інтер'єрів будівель;

3) *національний* (звідси – англійський, французький смак); 4) *етнографічний*, враховує ознаки національного смаку в усьому його розмаїтті, оскільки етнос має своє природне середовище, особливу історію і, внаслідок цього, особливості матеріальної та духовної культури, це накладає відбиток на психології етнічної спільноти загалом і на окремих її представників [1, с. 477];

5) *соціальний* (приналежність до шляхетного роду); 6) *власний та запозичений смак*, зокрема, завдяки ЗМІ, конкурсам, фестивалям відбувається уніфікація смаків під впливом узагальнення напрямків, стилів сучасного мистецтва, окрім безпосередньої користі від взаємозбагачення досвідом, міжнародні конкурси, виставки, фестивалі є поштовхом до розвитку смаків, вони стимулюють творчий потенціал митців, впливають на взаємні симпатії, гуманізацію спілкування; такі заходи, хоч і містять елементи реклами і, як результат – втрату національної ідентичності, але, водночас, відіграють й позитивну роль у формуванні естетичних смаків у молодих поколінь, служать справі культурного взаємозбагачення людей; також розуміння краси на побутовому рівні найтісніше пов'язане з модою; 7) *екологічний* – відображає ставлення людини до збереження й розвитку еко-системи, як з точки зору ландшафтної архітектури, так і раціонального застосування екологічних будівельних матеріалів при проектуванні та будівництві будівель і облаштуванні їх інтер'єрів; 8) *освітній*, позаяк, вивчення смаків стосується процесу їх формування в освітніх закладах; так, починаючи з дошкільного віку, в дітей особливо інтенсивно розвивається внутрішня потреба в прекрасному; в період ранньої юності краса в найрізноманітніших своїх виявах – має особливо сильний вплив на дитину, формуючи в неї почуття прекрасного, особливі критерії його визначення на основі раціонального й чуттєвого; митець може передати свої погляди на мистецтво так, що глядачі сприймуть їх по-своєму, у світлі свого особистісного інтелектуального й емоційного рівня; твір створюється для багатьох, а сприймається кожним індивідуально [21]; 9) *фізіологічний* (сприймання архітектури); 10) *психологічний* (темперамент; психологічні типи, зокрема, науковці виділяють такі психологічні типи людей за К. Г. Юнгом згідно типів рисунків архітектурних об'єктів (за Виноградовою Є. І. та Барабановим О. О.): екстраверт інтуїтивний (ритмічний тип рисунка), екстраверт емоційний (декоративний тип рисунка), екстраверт сенсорний (емфатичний тип рисунка), екстраверт розумовий (перераховуючий тип рисунка), інтроверт розумовий (органічний тип рисунка), інтроверт сенсорний (гаптичний тип рисунка), інтроверт емоційний (імажинарний тип рисунка), інтроверт інтуїтивний (структурний тип рисунка) [12, с. 81–95]. З'ясовано

також, що чималий вплив на емоційне сприймання архітектури, а отже, й на архітектурний смак, має звичка, а характер взаємовідносин між людиною і архітектурним середовищем визначається психологічними властивостями особи і тією роллю, яку вона виконує в процесі взаємодії з оточенням.

У психологічному розумінні архітектура формує стійкі просторові реакції, звички в тілі людини, образи («первинні» естетичні запити (впорядкованість, пропорційність тощо)) та поняття в її ментальному просторі, які підсвідомо впливають на її життя та діяльність. Отже, архітектурний смак формується впродовж життя, а тому може змінюватися. Більше того, психологічна втомлюваність людей, обумовлена часово-просторовим виміром, сприяє потребі зміни архітектурно-просторового середовища і, таким чином, зміні та чергуванню архітектурних стилів, тому нерідко «все нове – давно забуте старе». Архітектурні смаки людей залежать від характеристик архітектурно-просторового середовища: ідейно-художніх; семантичних, які вирішують проблеми значень в середовищі; композиційно-художніх; стилістичних (забезпечують гармонізацію середовища); синтезу архітектурно-художньої ідеї як емоційно-естетичної структури, яка відповідає процесу створення просторових форм; типологічних; експресивно-виразних; функціонально-планувальних; конструктивно-технологічних; містобудівних; ландшафтних (організації динаміки «живих» об'ємно-просторових форм, народжених природою) [40].

Висновки.

1. Упорядковано поняття *архітектурний смак* як архітектурно-психологічний феномен – це естетична насолода, одержана від індивідуальних закономірностей уподобання архітектури, що має інтелектуальний характер, пов'язаний з плодом міркування, послідовністю оцінки та швидкого судження, за допомогою якого досягається нетривіальний результат про пропорційність краси та естетику.

2. Встановлено, що згідно теоретичних досліджень, відмінності архітектурного смаку залежать від чинників: 1) *професійно-мистецького* (притаманний спеціалістам – архітекторам, дизайнерам і залежить від рівня освіти та культури конкретної людини); 2) *статевого* (наприклад, жіночі смаки є більш емоційно забарвленими, чутливішими; виявляються переважно в оформленні інтер'єрів будівель); 3) *національного* (звідси – англійський, французький смак); 4) *етнографічного* (наприклад, гуцульський); 5) *соціального* (приналежність до шляхетного роду); 6) *власного та запозиченого смаків* (уніфікація смаків під впливом моди); 7) *екологічного* (відображає ставлення людини до збереження й розвитку еко-системи); 8) *освітнього*

(вивчення смаків стосується процесу їх формування в освітніх закладах); 9) *фізіологічного* (сприймання архітектури); 10) *психологічного* (темперамент; психологічні типи людей за К. Г. Юнгом згідно типів рисунків архітектурних об'єктів (за Виноградовою Є. І. та Барабановим О. О.).

3. Підтверджено, що архітектурний смак формується впродовж життя, а тому може змінюватися.

Результати дослідження є цінними для: теорії архітектури; архітектурної освіти – для кращого розуміння студентів архітекторів педагогами закладів вищої освіти; для архітектурної практики в сфері урбаністики та містобудування, а також в роботі з замовниками; для подальших експериментальних досліджень, зокрема виявлення типології архітектурних смаків осіб та їхніх психологічних особливостей, які будуть висвітлені в наступних публікаціях автора.

Список джерел

1. Абдалиева Г. К. Элемент народности в характере человека, влияние жизни на его воспитание / Г. К. Абдалиева. *Серия “Symposium”, Инновации и образование*. Сборник материалов конференции. Санкт-Петербург : Санкт-Петербургское философское общество, 2003. Выпуск 29. С. 467–478.
2. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. М. : Прогресс, 1974. 380 с.
3. Архитектура и эмоциональный мир человека / Г. Б. Забельшанский, Г. Б. Минервин, А. Г. Раппапорт, Г. Ю. Сомов. М. : Стройиздат, 1985. 208 с.
4. Башляр Г. Поэтика пространства. М. : Ад Маргинем Пресс, 2014. 352 с.
5. Бэллентайн Э. Архитектура. Очень краткое введение. М.: Издательство «АСТ», 2009. 192 с.
6. Біла І. М. Індивідуальні особливості сприймання, їх роль у конструюванні реальності / І. М. Біла. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К. : Видавництво «Фенікс», 2012. Т. XII. Психологія творчості. Вип.15. С. 62–68.
7. Біла І. М. Світосприймання: діагностика індивідуальних особливостей. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/1684/1/15.pdf>. (дата звернення: 15.10.2015).
8. Бинсвангер Л. Бытие в мире. М. : КСП+, Ювента, Ленато, 1999. 300 с.
9. Боттон А. Архитектура счастья: как обустроить жизненное пространство. М. : Издательский дом «Классика–XXI», 2013. 240 с.
10. Буссальи М. Понимать архитектуру / Пер. с ит. М. : ЗАО «БММ», 2007. 384 с. : ил.
11. Велямович В. Ф. Психофизиологические основания эстетики: Сущность искусства, его социальное значение и отношение к науке и нравственности / В. Ф. Велямович. Ч. 1–2. СПб. : Оникс, 1878. 270 с.

12. Виноградова Е. И., Барабанов А. А. Типология архитектурных форм: психологический подход. *Вестник ТГАСУ* №2'2010. С. 81–95.
13. Вырва А. Ю. Восприятие архитектурных объектов городскими жителями: субъективно-семантический анализ : дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.01. М. : Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова, 2017. 287 с.
14. Вырва А. Ю., Леонтьев Д. А. Возможности субъективно- семантических методов в исследовании восприятия архитектуры. Психология искусства. *Культурно-историческая психология*. Т. 11. № 4. М. : ГБОУ ВПО МГППУ, 2015. С. 96–111.
15. Габидулина С. Э. Психология городской среды. М. : Смысл, 2012. 152 с.
16. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии: Информ.-метод. материалы к курсу «Общ. психология» : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. М. : Просвещение, 1986. 272 с.: ил. С. 261–264.
17. Эллард К. Среда обитания. Как архитектура влияет на наши поведение и самочувствие. М. : Альпина Паблишер, 2016. 288 с.
18. Эстетические ценности предметно-пространственной среды / А. В. Иконников, М. С. Каган, В. Р. Пилипенко и др.; ред. А. В. Иконников; ВНИИ техн. эстетики. М. : Стройиздат, 1990. 355 с.
19. Иконников А. В. Функция, форма, образ в архитектуре. М. : Стройиздат, 1986. 288 с.
20. Иконников А. В. Художественный язык архитектуры. М. : Искусство, 1985. 175 с., ил.
21. Калашник Н. Г. Методологічні засади густосології – науки про естетичний смак. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN26 /11.pdf>. (дата звернення: 20.02.2016).
22. Леонтьев Д. А. Методика ценностного спектра и её возможности в исследовании субъективной реальности / Д. А. Леонтьев. *Методы психологии: ежегодник РПО*. Ростов-на-Дону, 1997. Т. 3. Вып. 2. С. 163–166.
23. Линч К. Образ города / Пер. с англ. В. Л. Глазычева; сост. А. В. Иконников; под ред. А. В. Иконникова. М. : Стройиздат, 1982. 328 с., ил.
24. Лосев А. Ф., Шестаков В. П. История эстетических категорий. М.: Искусство, 1965. 376 с.
25. Мардер А. П. Эстетика архитектуры. М., 1988. 213 с.
26. Нартова-Бочавер С. К. Дом как жизненная среда человека: психологическое исследование / Отв. ред. С. К. Нартова-Бочавер. М.: Памятники исторической мысли, 2016. 220 с.
27. Посацкий Б. С. Простір міста і міська культура (на зламi ХХ–ХХІ ст.): [монографія]. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2007. 208 с.

28. Представление реального и воображаемого пространства / Б. М. Величковский, И. В. Блинникова, Е. А. Лапина. *Вопросы психологии*. № 3. М., 1986. С. 103–106.
29. Приложение методики семантического дифференциала к исследованиям по эстетике и смежным проблемам / Ч. Осгуд, Дж. Суси, П. Танненбаум. *Семиотика и искусствоведение*. М. : МИР, 1972. С. 278–297.
30. Приходько Ю. О. Ціннісні орієнтації особистості як психологічна проблема. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія № 12. Психологія: зб. наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. № 6 (30). Ч. II. 325 с. С. 208 – 218.
31. Психология восприятия / Б. М. Величковский, В. П. Зинченко, А. Р. Лурия. М. : Издательство Московского университета, 1973. 245 с.
32. Ревзин Г. И. Стиль как семантическая форма общности. К проблеме культурологического изучения архитектуры. *Архитектура и Культура* / под ред. И. А. Азизян и И. Л. Адаскиной. М. : ОГИ, 1991. 233 с.
33. Смирнов Д. В. Психология архитектуры. *Научные труды Института Непрерывного Профессионального Образования*. №5(5). М., 2015. С. 181–186.
34. Сонтаг С. Против интерпретации и другие эссе. М. : Ад Маргинем Пресс, 2014. 352 с.
35. Степанов А. В. Архитектура и психология / А. В. Степанов, Г. И. Иванова, Н. Н. Нечаев. 2-е изд. М. : Изд-во Юрайт, 2018. 355 с.
36. Ткачиков И. Н. Архитектурная психология. Киев : Знание, 1980. 24 с.
37. Федоров В. В. Проблема восприятия и символического значения пространства : монография. Тверь : ТОТ, 1997. 54 с. : ил.
38. Функциональные и эмоциональные искажения в пространственных представлениях / И. В. Блинникова, М. С. Капица, Т. В. Барлас. *Вестник Московского университета*. Серия 14. Психология. №3. М., 2000. С. 62–74.
39. Черноушек М. Психология жизненной среды / Пер. с чеш. И. И. Попа. М. : Мысль, 1989. 174 с.
40. Шилин В. В. Архитектура и психология. Н. Новгород: Нижегород. гос. архит.-строит. ун-т, 2011. 66 с.
41. Штейнбах Х. Э. Влияние городской среды на поведение человека (средовая психология). СПб., 1997. 25 с.: ил.
42. Штейнбах Х. Э. Психология жизненного пространства / Х. Э. Штейнбах, В. И. Еленский. СПб. : Речь, 2004. 239 с.
43. Юнг К. Г. Психологические типы. СПб.: Азбука, 2001. 602 с.
44. Architektura wciąż nie jest dla kobiet. Prof. Marta Leśniakowska tłumaczy dlaczego. URL: <http://www.gdansk.pl/wiadomosci/Architektura-wciaz-nie-jest-dla->

[kobiet-Prof-Marta-Lesniakowska-tlumaczy-dlaczego,a,71647](#). (дата звернення: 07.12.2016).

45. Bańka A. Architektura psychologicznej przestrzeni życia. Behawioralne podstawy projektowania. Wydanie drugie. Poznań & Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, 2016. 150 s.

46. Bourdieu P. A. Distinction : A Social Critique of the Judgement of Taste. Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1984. 613 p.

47. Canter D. V. Psychology for Architects. London : Applied Science, 1974. 221 p.

48. Canter D. V. The Psychology of Place. London : The Architectural Press Ltd, 1977. 198 p.

49. De Botton A. Architecture of happiness. New York : Pantheon Books, 2006. 280 p.

50. Gifford R. Environmental Psychology: Principles and Practice. (4th ed.). Colville, WA : Optimal Books, 2007. 600 p.

51. Hildebrand S. G., Cannon J. B. Environmental analysis: The NEPA experience / Edited by Stephen G. Hildebrand, Johnnie B. Cannon. Boca Raton, Fla. : Lewis Publishers, 1993. 763 p. : ill.

52. Imani N., Zafarmandi S. Origins of Taste in Architecture. *Bagh-e Nazar : The Scientific Journal of NAZAR research center (Nrc) for Art, Architecture & Urbanism*. Vol. 14. No. 53. Nov 2017. Pp. 33–42.

53. Lenartowicz J. K. Słownik psychologii architektury. Krakow : Politechnika Krakowska im. T. Kosciuszki. 2006. 129 s.

54. Oppong R. A., Solomon-Ayeh B. Theories of Taste and Beauty in Architecture with Some Examples from Asante, Ghana. *International Journal of Business, Humanities and Technology*. Vol. 4, No. 4; July 2014. Pp. 163–173.

55. Parr A. E. Environmental Design and Psychology. *Landscape* (Winter 1964–1965), Vol. 14, No. 2, reprint. P. 65.

56. Scruton R. Architectural taste. *British journal of Aesthetics* 15(4). Oxford : Oxford University Press, 1975. Pp. 294–328.

57. Scruton R. The Aesthetics of Architecture. London, 1979. 171 p.

58. Topolnicka A. Architect's taste: Do professional building designers know better what beautiful means in reference to architecture? Delft : Delft University of Technology. 51 p. URL: [AOvVaw04GEUD 4PWvPiHQjfdbHe7j](#). (дата звернення: 18.03.2016).

59. Webster H. Bourdieu for Architects. 1 edition (16 July 2010). Abingdon, Oxon [England]: Routledge, 2010. 144 p.

References

1. Abdalijeva, G. K. (2003). The element of nationality in a person's character, the influence of life on his upbringing [Element narodnosti v kharakterie chelovieka, vlijanije zhizni na jeho vospitanije]. Sbornik materialov konfieriencii, *Serija "Symposium", Innovacii i obrazovanije*, Vypusk 29, Sankt-Peterburg : Sankt-Peterburgskoje filosofskoje obshchestvo, pp. 467–478. (in Russian)
2. Arnkhejm, R. (1974). Art and visual perception [Iskusstvo i vizual'noje vosprijatije]. Moskva : Progress, 380 p. (in Russian)
3. Zabel'shanskij, G. B. (1985). Architecture and the emotional world of man [Arkhitektura i emocional'nyj mir cheloveka]. In G. B. Minervin, A. G. Rappaport, G. J. Somov, & G. B. Zabelshanskij. Moskva : Strojizdat, 208 p. (in Russian)
4. Bashlar, G. (2014). The poetics of space [Poetika prostranstva]. Moskva : Ad Marginem Press. 352 p. (in Russian)
5. Bellentajn, E. (2009). Architecture. A very short introduction. [Arkhitektura. Ochen' kratkoje vvedenije]. Moskva : Izdatel'stvo "AST", 192 p. (in Russian)
6. Bila, I. M. (2012). Individual singularities of the dream, their role in the construction of reality [Indyvidualni osoblyvosti spryjmannia, jikh rol' u konstrujuvanni real'nosti]. *Aktual'ni problemy psykholohiji: zbirnyk naukovykh prac' Instytutu psykholohiji imeni H. S. Kostuka NAPN Ukrajinu*. Kyjiv : Vydavnytstvo "Feniks", Tom XII, Psykholohija tvorchoosti, Vypusk 15, pp. 62–68. (in Ukrainian)
7. Bila, I. M. Sensitivity: diagnostics of individual features [Svitosprijmanna: diahnostyka indyvidual'nykh osoblyvostej]. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/1684/1/15.pdf>. (in Ukrainian)
8. Binsvanger, L. (1999). Being in the world [Bytije v mirie]. Moskva : KSP+, Juventa, Lenato, 300 p. (in Russian)
9. Botton, A. (2013). The architecture of happiness: how to arrange a living space [Arkhitektura shchastja: kak ubostroit' zhiznennoje prostranstvo]. Moskva : Izdatel'skij dom "Klassika–XXI", 240 p. (in Russian)
10. Busal'i, M. (2007). Understand architecture [Ponimat' arkhitekturu]. Perevod s ital'janskogo. Moskva : ZAO "BMM", 384 p., il. (in Russian)
11. Vel'amovich, V. F. (1878). Psychophysiological foundations of aesthetics: The essence of art, its social significance and attitude to science and morality [Psikhofiziologicheskije osnovanija estetiki: Sushchnost' iskusstva, jeho social'noje znachenije i otnoshenije k nauke i npravstvennosti]. Chasti 1–2. Sankt-Peterburg : Oniks, 270 p. (in Russian)
12. Vinogradova, J. I., & Barabanov, A. A. (2010). Typology of architectural forms: a psychological approach [Tipologija arkhitekturnykh form: psikhologicheskij podkhod]. *Vestnik TGASU №2'2010*, 81–95. (in Russian)

13. Vyrva, A. J. (2017). Perception of architectural objects by urban dwellers: subjective-semantic analysis: diss. ... Ph.D in psychol. sciences: 19.00.01. [Vosprijatije arkhitekturnykh objektov gorodskimi zhit'el'ami: subjektivno-semanticeskij analiz: dissertacija na soiskanije uchonoj stepeni kandidata psikhologicheskikh nauk]. Moskva : Moskovskij gosudarstvennyj universitet imeni M. V. Lomonosova, 287 p. (in Russian)
14. Vyrva, A. J., & Leont'jev, D. A. (2015). Possibilities of subjective-semantic methods in the study of architecture perception. Psychology of art [Vozmozhnosti subjektivno-semanticeskikh metodov v issledovanii vosprijatija arkhitektury]. *Psikhologija iskusstva. Kulturno-istoricheskaja psikhologija*. Tom 11, №4. Moskva : GBOU VPO MGPPU, pp. 96–111. (in Russian)
15. Gabidulina, S. J. (2012). Psychology of the urban environment [Psikhologija gorodskoj sriedy]. Moskva : Smysl, 152 p. (in Russian)
16. Gamezo, M. V., & Domashenko, I. A. (1986). Psychology Atlas [Atlas po psikhologii]. Moskva : Prosvieshch'enije, pp. 261–264. (in Russian)
17. Ellard, K. (2016). Habitat. How architecture influences our behavior and well-being [Srieda obitanija. Kak arkhitektura vlijajet na nashi poviedienije i samochuvstvije]. Moskva : Alpina Pabliher, 288 p. (in Russian)
18. Ikonnikov, A. V. (1990). Aesthetic values of the subject-spatial environment [Esteticheskije cennosti predmetno-prostranstviennoj sriedy]. By M. S. Kagan, V. R. Pilipenko i drugije, & A. V. Ikonnikov (Eds.). VNII tekhnicheskoy estetiki. Moskva : Strojizdat, 355 p. (in Russian)
19. Ikonnikov, A. V. (1986). Function, form, image in architecture [Funkcija, forma, obraz v arkhitekturie]. Moskva : Strojizdat, 288 p. (in Russian)
20. Ikonnikov, A. V. (1985). The artistic language of architecture [Khudozhestviennyj jazyk arkhitektury]. Moskva : Iskusstvo, 175 p., il. (in Russian)
21. Kalashnyk, N. G. Methodological principles of gustosology – the science of aesthetic taste [Metodolohichni zasady hustosolohiji – nauky pro estetychnyj smak]. Retrieved from <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN26/11.pdf>. (in Ukrainian)
22. Leont'jev, D. A. (1997). The value spectrum technique and its capabilities in the study of subjective reality [Metodika cennostnogo spektra i jejo vozmozhnosti v issledovanii subjektivnoj real'nosti]. *Metody psikhologii: ezhegodnik RPO*, Tom 3, Vypusk 2. Rostov-na-Donu. Pp. 163–166. (in Russian)
23. Linch, K. (1982). City image [Obraz goroda]. Perevod s angl. V. L. Glazycheva; sost. A. V. Ikonnikov; Moskva : Strojizdat, 328 p., il. (in Russian)
24. Losiev, A. F., & Shestakov, V. P. (1965). History of aesthetic categories [Istorija esteticheskikh kategorij]. Moskva : Iskusstvo, 376 p. (in Russian)
25. Marder, A. P. (1988). Aesthetics of architecture [Estetika arkhitektury]. Moskva, 213 p. (in Russian)

26. Nartova-Bochaver, S. K. (2016). House as a human living environment: psychological research [Dom kak zhizniennaja srieda chelov'ieka: psikhologicheskoe issledovanie]. Moskva: Pamiatniki istoricheskoy mysli, 220 p. (in Russian)
27. Posats'kyj, B. S. (2007). City space and urban culture (at the turn of the XX–XXI century): [monograph] [Prostir mista i mis'ka kultura (na zlami XX–XXI st.): [monografija]]. Lviv : Vydavnytstvo Lvivs'koji Politekhniky, 208 p. (in Ukrainian)
28. Velichkovskij, B. M., Blinnikova, I. V., & Lapina J. A. (1986). Representation of real and imaginary space [Predstavlenie real'nogo i voobrazhajemogo prostranstva]. *Voprosy psikhologii*, № 3. Moskva. Pp. 103–106. (in Russian)
29. Osgud, Ch., Susi, G., & Tannenbaum, P. (1972). Application of the Semantic Differential Methodology to research on aesthetics and related problems [Prilozhenije metodiki semanticheskogo differenciala k issl'edovanijam po estetike i smiezhnym problemam. Semiotika i iskusstvometrija]. Moskva : MIR. Pp. 278–297. (in Russian)
30. Prychod'ko, J. O. (2005). Value orientations of personality as a psychological problem [Tsinnisni orijentacii osobystosti jak psykhologichna problema]. *Naukovyj chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, Serija №12, *Psykhologija: zbirnyk naukovykh prac' №6 (30)*, Chastyna. II, 325 p. Kyjiv. Pp. 208–218. (in Ukrainian)
31. Velichkovskij, B. M., Zinchenko, V. P., Lurija, A. R. (1973). Psychology of perception [Psikhologija vosprijatija]. Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta. 245 p. (in Russian)
32. Revzin, G. I. (1991). Style as a semantic form of community. About the problem of cultural studies of architecture [Stil' kak semanticheskaja forma obshchnosti. K problemie kulturologicheskogo izuchenija arkhitektury. Arkhitektura i Kultura]; pod red. I. A. Azizian & I. L. Adaskinoj. Moskva : OGI. 233 p. (in Russian)
33. Smirnov, D. V. (2015). Psychology of architecture [Psikhologija arkhitektury]. *Nauchnyje trudy Instituta Nieprieryvnogo Professionalnogo Obrazovanija №5(5)*. Moskva. Pp. 181–186 (in Russian)
34. Sontag, S. (2014). Against interpretation and other essays [Protiv interpretacii i drugije esse]. Moskva : Ad Marginem Press. 352 p. (in Russian)
35. Stepanov, A. V. (2018). Architecture and psychology [Arkhitektura i psikhologija]. By G. I. Ivanova, N. N. Nechajev, & A. V. Stepanov (Eds.). 2 izdanije. Moskva : Izdatel'stvo Jurajt. 355 p. (in Russian)
36. Tkachykov, Y. N. (1980). Architectural psychology [Arkhytekturnaia psikhologija]. Kyev : Znanye. 24 p. (in Russian)
37. Fedorov, V. V. (1997). The problem of perception and symbolic meaning of space: monograph [Problema vosprijatija i simvolicheskogo znachenija prostranstva: monografija]. Tvier' : TOT. 54 p. : il. (in Russian)

38. Blinnikova, I. V., Kapica, M. S., Barlas, T. V. (2000). Functional and emotional distortions in spatial representations [Funktsional'nyje i emotsional'nyje iskazhenija v prostranstviennykh predstavlenijakh]. *Viestnik Moskovskogo universiteta*, Serija 14, Psikhologija №3. Moskva. Pp. 62–74. (in Russian)

39. Chernoushek, M. (1989). Psychology of the living environment [Psikhologija zhizniennoj sriedy]. Perevod s cheshskogo I. I. Popa. Moskva : Mysl'. 174 p. (in Russian)

40. Shilin, V. V. (2011). Architecture and psychology [Arkhitektura i psikhologija]. Nizhnij Novgorod: Nizhegorod. gosudarstviennyj arkhitekturno-stroitel'nyj universitet. 66 p. (in Russian)

41. Shtejnakh, Kh. E. (1997). The influence of the urban environment on human behavior (environmental psychology) [Vlijanije gorodskoj sriedy na poviedeniye chelovieka (sriedovaja psikhologija)]. Sankt-Peterburg. 25 p.: il. (in Russian)

42. Shtejnakh, Kh. E., & Jelenskij, V. I. (2004). Psychology of living space [Psikhologija zhizniennogo prostranstva]. Sankt-Peterburg: Riech'. 239 p. (in Russian)

43. Jung, K. G. (2001). Psychological types [Psikhologicheskije tipy]. Sankt-Peterburg : Azbuka. 602 p. (in Russian)

44. Architecture is still not for women. Prof. Marta Leśniakowska explains why [Architektura wciąż nie jest dla kobiet. Prof. Marta Leśniakowska tłumaczy dlaczego]. Retrieved from <http://www.gda.nsk.pl/wiadomosci/Architektura-wciaz-nie-jest-dla-kobiet-Prof-Marta-Lesniakowska-tlumaczy-dlaczego,a,71647>. (in Polish)

45. Bańka, A. (2016). Architecture of the psychological space of life. Behavioral basics of design [Architektura psychologicznej przestrzeni życia. Behawioralne podstawy projektowania]. Wydanie drugie. Poznań & Stowarzyszenie Psychologia i Architektura. 150 s. (in Polish)

46. Bourdieu, P. A. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press. 613 p. (in English)

47. Canter, D. V. (1974). *Psychology for Architects*. London: Applied Science. 221 p. (in English)

48. Canter, D. V. (1977). *The Psychology of Place*. London: The Architectural Press Ltd. 198 p. (in English)

49. De Botton, A. (2006). *Architecture of happiness*. New York : Pantheon Books. 280 p. (in English)

50. Gifford, R. (2007). *Environmental Psychology: Principles and Practice*. (4th ed.). Colville, WA : Optimal Books. 600 p. (in English)

51. Hildebrand, S. G., & Cannon J. B. (1993). *Environmental analysis: The NEPA experience*. Edited by Stephen G. Hildebrand, Johnnie B. Cannon. Boca Raton, Fla.: Lewis Publishers. 763 p.: ill. (in English)

52. Imani, N., & Zafarmandi, S. (2017). Origins of Taste in Architecture. *Bagh-e Nazar: The Scientific Journal of NAZAR research center (Nrc) for Art, Architecture & Urbanism*. Vol. 14. No. 53. Nov 2017. Pp. 33–42. (in English)
53. Lenartowicz, J. K. (2006). Dictionary of architectural psychology [Słownik psychologii architektury]. Kraków, Polska: Politechnika Krakowska im. T. Kosciuszki. 2006. 129 s. (in Polish).
54. Oppong, R. A., & Solomon-Ayeh, B. (2014). Theories of Taste and Beauty in Architecture with Some Examples from Asante, Ghana. *International Journal of Business, Humanities and Technology*. Vol. 4, No. 4; July 2014. Pp. 163–173. (in English)
55. Parr, A. E. (1964–1965). Environmental Design and Psychology. *Landscape* (Winter 1964–1965), Vol. 14, No. 2, reprint. P. 65. (in English)
56. Scruton, R. (1975). Architectural taste. *British journal of Aesthetics* 15(4). Oxford: Oxford University Press. Pp. 294–328.
57. Scruton, R. (1979). The Aesthetics of Architecture. London. 171 p. (in English)
58. Topolnicka, A. Architect's taste: Do professional building designers know better what beautiful means in reference to architecture? Delft: Delft University of Technology. 51 p. Retrieved from [AOvVaw04GEUD4PWvPiHQjfdbHe7j](#). (in English)
59. Webster, H. (2010). Bourdieu for Architects. 1 edition (16 July 2010). Abingdon, Oxon [England]: Routledge. 144 p. (Thinkers for architects series). (in English)

Аннотация

Мэрьє Ольга Валериевна, кандидат архитектуры, доцент. Институт архитектуры и дизайна, кафедра дизайна и основ архитектуры Национального университета «Львовская политехника».

Архитектурный вкус как архитектурно- психологический феномен, его факторы и роль в архитектурном образовании и практике.

В статье представлены результаты теоретического исследования архитектурного вкуса как архитектурно-психологического явления, его факторов и роли в архитектурном образовании и практике. Особенность архитектурного вкуса облегчается густосологией – сложной наукой об эстетическом вкусе, его природе, особенностях формирования и функционирования в общественной жизни, роли в развитии общей культуры личности и общества в целом. Установлено, что *архитектурный вкус* – это эстетическое удовольствие, полученное от индивидуальных закономерностей архитектурных предпочтений, которое имеет интеллектуальный характер, связанный с плодами рассуждений, с последовательностью оценки и быстрого

суждения, благодаря которому достигается нетривиальный результат о соразмерности красоты. Установлено, что, согласно теоретическим исследованиям, различия в архитектурном вкусе зависят от факторов: 1) профессиональных и художественных (присущих специалистам – архитекторам, дизайнерам и зависят от уровня образования и культуры конкретного человека); 2) полового (например, женские вкусы более эмоционально окрашены, более чувствительны; они в основном проявляются в дизайне интерьеров зданий); 3) национального (отсюда – английский, французский вкус); 4) этнографического (например, гуцульский вкус); 5) социального (принадлежность к знатной семье); 6) собственного и заимствованного вкусов (объединение вкусов под влиянием моды); 7) экологического (отражает отношение человека к сохранению и развитию экосистемы); 8) образовательного (изучение вкусов касается процесса их формирования в учебных заведениях); 9) физиологического (восприятие архитектуры); 10) психологического (темперамент; психологические типы людей по К. Г. Юнгу по видам рисунков архитектурных объектов (согласно Виноградовой Е. И. и Барабанова А. А.)). Подтверждено, что архитектурный вкус формируется на протяжении всей жизни, и поэтому может измениться. Результаты исследования являются ценными для: теории архитектуры; архитектурного образования – для лучшего понимания студентов-архитекторов преподавателями высших учебных заведений; для архитектурной практики в области урбанизма и градостроительства, а также в работе с клиентами; для дальнейших экспериментальных исследований, в частности, выявления типологии архитектурных вкусов личности и их психологических характеристик, которые будут освещены в последующих публикациях автора.

Ключевые слова: архитектурный вкус; густосоология; факторы архитектурного вкуса; архитектурно-психологический феномен; архитектурное образование; архитектурная практика.

Annotation

Olha Merie, Ph.D in Architecture, Associate Professor of the Department of Design and Architecture Fundamentals, Institute of Architecture, Lviv Polytechnic National University.

Architectural taste as an architectural and psychological phenomenon, its factors and role in the architectural education and practice.

The article presents the results of a theoretical study of architectural taste as an architectural and psychological phenomenon, its factors and role in architectural education and practice. The peculiarity of architectural taste is facilitated by gustosology – complex science about aesthetic taste, its nature, peculiarities of

formation and function in public life, role in the development of the general culture of personality and society generally. It is determined that architectural taste is an aesthetic pleasure derived from individual patterns of architecture preferences, which has an intellectual character, associated with the result of reasoning, sequence of evaluation and quick judgement, through which a non-trivial result is achieved by the proportionality of beauty. It was established that according to the theoretical research, the differences of architectural taste depend on factors: 1) *professional and artistic* (inherent to specialists – architects, designers and depends on the level of education and culture of a particular person); 2) *sexual* (for example, female tastes are more emotionally colored, more sensitive; they are mainly found in the design of the interiors of buildings); 3) *national* (hence – English, French taste); 4) ethnographic (for example, Hutsul style); 5) social (belonging to the noble family); 6) own and borrowed tastes (unification of tastes under the influence of fashion); 7) ecological (reflects human's attitude to the preservation and development of the eco-system); 8) educational (the study of tastes concerns the process of their formation in educational institutions); 9) physiological (perception of architecture); 10) psychological (temperament; psychological types of people by K. G. Jung according to the types of drawings of architectural objects (by Vinogradova E. I. and Barabanov A. A.)). It is confirmed that architectural taste is formed throughout the life, and therefore may change. The results of the research are valuable for: theories of architecture; architectural education – for better understanding of students-architects by teachers of higher education institutions; for architectural practice in the field of urbanism and urban planning, as well as in work with customers; for the further experimental research, in particular, the identification of typology of architectural tastes of individuals and their psychological characteristics, which will be presented in the next publications of the author.

Keywords: architectural taste; gustosology; factors of the architectural taste; architectural and psychological phenomenon; architectural education; architectural practice.